

HÅLLBART MODE

Förslag för en hållbar modeindustri

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet

Introduktion

Kläder fyller en viktig roll i våra liv. De är inte bara till för att skydda kroppen, ge kyla eller värme. Kläder kan fungera som ett kommunikationsmedel och ge uttryck för dina åsikter och känslor. De kan avskärma eller inkludera oss i olika samhällsgrupper.

Medvetenheten om kläders miljöpåverkan ökar och i takt med detta uppstår nya typer av material gjorda av nya typer av fiber eller av restprodukter från annan industri och nya affärsmodeller som lånegarderob och klädbibliotek. Svenskt mode är världskänt. År 2015 exporterades kläder och textilier för 22,6 miljarder kronor varav kläder för 15,4 miljarder kronor. Värdemässigt är detta större än svenska välkända näringar som pappersmassa, järnmalm och möbler.

De hållbara affärsidéerna växer. Men modeindustrin är fortfarande en av världens mest miljöpåverkande. Miljöpåverkan sker i varje del av produktionen och i varje led av ett plaggs livscykel: under produktionen och transporterna, under användningen och när plagget blir till avfall. Miljöbelastningen under produktionen handlar främst om kemikalieanvändning, markanvändning, vattenförbrukning, utsläpp av växthusgaser och avfall. Av de globala källorna till vattenföroreningarna uppskattas 20% komma från färgning och behandling av textilier. Den globala textilproduktionen uppskattas använda omkring 93 miljarder kubikmeter vatten varje år, vilket orsakar ökade problem i områden med vattenbrist. Arbetsmiljön i textilproduktion är också ofta mycket bristfällig, där arbetare exponeras för hälsovådliga kemikalier.

För att producera ett par jeans krävs ca 8000 liter vatten. För en t-shirt av bomull krävs närmare 2 500 liter vatten. För att tillverka ett kilo material till tröjor krävs tre kilo kemikalier. Kemikalier som vi har nära kroppen men som också spolats ut i vattendrag när vi tvättar plaggen och som under infärgningsprocessen i produktionsländerna gör dricksvattnet otjänligt. Mikroplaster som frigörs vid tvätt av syntetkläder är en viktig källa till mikroplaster i våra sjöar, hav och vattendrag. Plasten bryts aldrig ned helt och hållet och kan vara skadlig för fiskar och andra djur.

Dessutom konsumerar vi kortsiktigt. Under 2013 exempelvis köpte vi ca 13 kg textilier per person. I de nordiska länderna väntas konsumtionen av textilier stiga till 450 000 ton år 2020. Om utvecklingen fortsätter väntas vi konsumera 160 miljoner ton kläder 2050 globalt sett. Det är mer än tre gånger så mycket som idag. Vi konsumerar dessutom kläder och andra textilier i allt snabbare takt. Från 2000 till 2015 fördubblades den globala klädproduktionen, vilket beror både på en ökande medelklassbefolkning globalt sett samt ökad 'fast fashion'-konsumtion av kläder. Livslängden för ett plagg har blivit kortare. Antalet gånger ett plagg används innan det slängs har minskat från 2000 till 2015 med 36%.

Vi slänger samtidigt varje år omkring 8 kg var i soporna medan 2,4 kg återanvänds på något sätt. Av det som samlas in säljs ca 0,9 kg via second-hand, näthandel eller välgörenhet. Globalt sett återvinns mindre än en procent av materialet till ny klädproduktion. Genom att tillvarata textilierna som slängs i soporna skulle vi kunna skänka mer till välgörenhet, återanvända på annat sätt eller använda fibrerna i kläderna för att skapa nya plagg.

Redan nu finns ett antal spännande nya företag som producerar kläder av återvunnet material, eller som tillverkar kläder av material som påverkar miljön mindre än bomull och polyester. Och konsumenters medvetenhet om miljöpåverkan ökar alltmer.

Hållbar design & produktion

På Heriot-Watt School of Textiles Design, i Edinburgh, Skottland arbetar man för att minska vattenförbrukningen och klimatpåverkan från textilindustrin och har bland annat tagit fram ett par jeans i cellulosafiber från eukalyptusträd. Istället för färgning och stentvättning för att få rätt slitning på jeansen använder man en form av tryckmetod där enbart en femtedel av vatten, energi och kemikalier behövs, jämfört med vanliga jeans.

Tärnsjö garveri framställer vegetabiliskt garvat läder. Lukten av nytt läder är något många tycker om, men det är förenat med stor miljöpåverkan. Garvningsindustrin är en av de mest förorenande industrierna i världen där ca 130 olika kemikalier används och förorenar vattendrag i närområdet. Krom som oftast används vid garvning kan orsaka allergier och sjukdomar som lunginflammation. En kromgarvad läderjacka som slängs och bränns på tippen släpper ut en kromform som är cancerframkallande. Även arbetare inom kromgarvning löper hög risk att utveckla vissa cancerformer.

På Tärnsjö garveri har man däremot använt sig av andra metoder med exempelvis saltning som minskar behovet av andra kemikalier och garvning med bark istället för krom liksom behandling av lädret med vattenbaserade färger istället för mer hälsofarliga kemikalier.

Nudie jeans har länge sålt jeans av 100 procent ekologisk bomull. Med ekologisk bomull så behövs inte lika mycket vatten eller energi som till vanlig konventionell bomullssodling. Dessutom återvinner Nudie jeans av det egna märket, antingen repareras de eller görs till exempelvis mattor vilket är ytterligare resurseffektivt.

Dela & reparera

I Eskilstuna finns världens första galleria som tar till vara på saker som behöver nya hem. ReTuna Återbruksgalleria är en galleria fylld med företag som reparerar, renoverar och på kreativa sätt gör iordning varor som är trasiga. På så vis får gamla saker nytt liv, och kan användas längre. Trasiga varor kan lämnas in, och delas sedan ut till de reparerande butikerna som reparerar och gör iordning sakerna. Allt som säljs i gallerian är återbrukat, återanvänt, ekologiskt eller hållbart producerat. Genom att reparera och göra något nytt av sådant som är kasserat, kan kläder få längre livslängd.

Filippa K har utöver insamling av kläder av det egna märket startat upp en egen second-hand-avdelning liksom uthyrning av sina egna kläder för 20 procent av priset. Innovativa idéer för att främja en hållbar konsumtion med lägre energiåtgång.

Sabina & Friends är ett av flera företag som har etablerat sig enbart inom uthyrning av kläder. Genom en månadskostnad får du som är kund hos företaget använda ett visst antal plagg, som sedan lämnas tillbaka till företaget efter en viss överenskommen tid. På så vis delar flera kunder på samma kläder, istället för att alla ska köpa allt nytt.

Cirkulera mera

Swedish Stockings är ett exempel på innovativt företag där man skapar strumpbyxor från restprodukter, vilket kan vara från trasiga och använda strumpbyxor. Strumpbyxor var tidigare en lyxig kvalitetsvara medan det idag kan ses som engångsprodukt och förknippas med slit och släng. I och med att nylon är en oljebaserad produkt från en koldioxidintensiv framställningsprocess sparar Swedish Stockings både utsläpp av växthusgaser och energi samtidigt som de arbetar för att få en produkt av bättre kvalitet och livslängd.

Svenska re:newcell återvinner cellulosabaserade textilfiber för att förlänga användningen av befintliga resurser vilket minskar textilavfall samtidigt som produktionen av hållbara textilier ökar. Tekniken som används är billig och fri från farliga kemikalier. Återanvända cellulosa-fiber har visats hålla bättre kvalitet än andra textilfiber från skogsråvara.

Flera svenska modeföretag har också tagit egna initiativ till insamling av textilier, antingen till välgörenhetsorganisationer som i sin tur säljer, exporterar eller skickar till återvinning, alternativt modeföretag som samlar in för att på egen hand sälja vidare eller materialåtervinna för att skapa nya plagg.

Centerpartiets förslag

Det finns många bra exempel, både i Sverige och internationellt där man verkar för att främja hållbar konsumtion. Att fortsätta främja innovativa företag och hållbara trender ger inte bara miljövinster. Det finns även en stor potential för att skapa fler hållbara, gröna, jobb kopplade till ökad insamling, sortering och försäljning av använda textilier. Detta bedöms skapa över 4000 jobb och 30000 platser för arbetsträning.¹

Vi i Centerpartiet vill stötta utvecklingen ytterligare. Vi vet att företag och konsumenterna inte kan göra allt på egen hand. Politiken måste hjälpa till för att styra utvecklingen i en hållbar riktning. Det är bra för miljön och en nödvändighet för att kunna nå ett hållbart samhälle. Det är även bra för oss som konsumenter och för dem som arbetar i textilindustrin. Men rätt styrmedel och drivkrafter kan även ge svenska modeindustrin den push den behöver för att bli världens mest hållbara.

För att uppnå detta har vi ett antal förslag som vi vill genomföra. Vi har samlat dessa under områdena Hållbar design & produktion, Säker konsumtion samt Reparera, dela & cirkulera.

Hållbar design & produktion

Hållbar design handlar om att tänka till redan i designstadiet. Vi behöver använda material och processer som är bättre för miljön, vi behöver säkerställa att kläderna inte avger farliga ämnen när vi använder dem eller till naturen när vi tvättar dem och vi behöver se till att kläderna är designade så att materialen lätt kan återvinnas.

För att åstadkomma detta kan vi ställa krav på tillverkarna. Men vi kan även göra det mer lönsamt att använda material och kemiska ämnen som är bättre för miljön. Och vi kan göra miljöbelastningen och kemikalieanvändningen synlig för konsumenterna, så att det blir möjligt att välja kläder som har lägre miljöpåverkan – under produktionen såväl som under användningen och när kläderna tas omhand.

Det här vill Centerpartiet:

Skärp reglerna som förbjuder farliga ämnen i kläder och andra varor

Reglerna som avgör vilka ämnen som får förekomma i kläder och andra varor bestäms på EU-nivå. På så sätt ska du kunna känna dig lika säker på att kläderna du köper i Italien eller Belgien håller samma standard som de du

köper i Sverige. Men vi vill att det ska bli ännu svårare att ha farliga ämnen i kläder och andra textilier. Därför tycker vi att EU:s regler för vilka ämnen som får förekomma måste skärpas.

Gör det dyrare att använda farliga ämnen

Trots de lagar som finns så förekommer ändå ämnen som kan vara farliga, även om de inte är lika farliga som de som är förbjudna. I Sverige kan vi inte på egen hand förbjuda ytterligare ämnen än de som förbjuds på EU-nivå, eftersom lagarna i alla EU:s marknader ska vara lika. Men vi kan göra det dyrare att använda farliga ämnen. Vi vill att det införs en skatt på de ämnen som används i kläder som anses farliga, men ännu inte blivit förbjudna. På så vis tror vi att företagen kommer att istället välja de mindre skadliga ämnena.

Alla kläder ska ha innehållsförteckning

För konsumenterna såväl som för avfallshanterare saknas idag information om vilka farliga ämnen som finns i olika varor. Det innebär risker för konsumenters hälsa och svårigheter i avfallshanteringen när material ska återvinnas. För den medvetna konsumenten som vill undvika farliga ämnen för sig själv, sitt barn eller av miljöhänsyn finns idag mycket små möjligheter. Centerpartiet vill därför införa innehållsförteckning för textilier för att skapa transparens, stärka konsumentskyddet och medvetandegöra ett plaggss innehåll.

Säker konsumtion

Vi vet också att trots de lagar och regler som finns i EU så förekommer farliga ämnen som är förbjudna, eller för höga halter av ämnen som är begränsade. Detta gäller de varor som vi köper från butiker inom EU, men även varor som vi köper från nätet. E-handeln ökar lättnad. Om internetsajten och leverantören är baserad utanför EU är det ofta svårt att ställa krav på företagen och kontrollera varorna. Utöver de direkta riskerna för den som köper så blir det även problem när varorna blivit uttjänta och ska återvinnas och tillvaratas. För europeiska företag innebär det även en snedvriden konkurrenssituation, när varor från andra länder inte uppfyller samma krav.

Vi vill därför öka kontrollen av varor, för att säkerställa att de verkligen följer EU:s krav. Men vi vill även se till att förbättra informationen i leverantörsleden, och säkerställa ett bättre internationellt samarbete.

¹ Nordiska Rådet (2014) A Nordic textile strategy - Part II: A proposal for increased collection, sorting, reuse and recycling of textiles. TemaNord 2015:513

Det här vill Centerpartiet:

Öka kontrollen av farliga ämnen i kläder och andra varor. Även om vissa ämnen är förbjudna i lagar så vet vi att de ibland ändå förekommer. Vi vill att Kemikalieinspektionen som kontrollerar att kläder och andra varor som säljs i Sverige ska få mer pengar att göra dessa kontroller. Då blir det svårare för företag att fuska.

Mer kontroll av importerade varor

Som konsument är du mindre säker när du köper via e-handel. Om företaget som du köper från finns utanför EU, har europeiska myndigheter mycket små möjligheter att påverka dem. Det skapar en osäkerhet för dig som konsument. Bland annat kan du inte känna dig lika säker på att varorna inte innehåller farliga ämnen. För att särskilt komma åt farliga ämnen i varor som köps via e-handel vill vi satsa särskilt på kontroll av sådana varor. För att stärka kontrollen av importerade varor i syfte att begränsa förekomsten av annars förbjudna ämnen vill vi även att Kemikalieins-

pektionen, tullen samt polisen sammantaget ges ett extra resurstillskott.

Skärp det internationella kemikaliearbetet

Varor tillverkas och transporteras idag över hela världen. Leverantörskedjor är komplexa och det är ofta långt från fabriken där något tillverkas till slutkonsumenten. Information om vilka kemiska ämnen som använts vid produktionen är ofta mycket svårtillgänglig, men framväxten av den cirkulära ekonomin kräver ökad information om vilka ämnen som finns i varor och som använts i tillverkningen. För att höja ambitionsnivån i det internationella kemikaliearbetet vill Centerpartiet göra en särskild satsning på det internationella kemikaliearbetet, i synnerhet arbetet med ökad information om farliga ämnen i leverantörskedjor samt det bilaterala samarbetet med strategiska länder som Sverige har en stor varuimport från, i syfte att minska förekomsten av farliga ämnen i importerade varor.

Reparera, dela & cirkulera

I en hållbar ekonomi producerar vi varor med mindre miljöpåverkan, vi använder mer miljövänliga material och vi använder även kläderna längre. I en hållbar ekonomi har vi även lämnat den linjära modellen där det vi producerar konsumeras och sedan kastas och bränns upp eller slängs på deponi. Vi vill istället sluta cirkeln och gå mot en cirkulär ekonomi, där avfall ses som en resurs som kan återvinnas och återanvändas.

Vi måste underlätta för företag som vill producera kläder som håller längre och underlätta för konsumenter som vill köpa dessa kläder. Vi måste även ställa mer krav på företagen, bland annat att de samlar in gammalt avfall och gamla kläder. Men vi måste även skapa möjligheter för de företag som bygger sin affärsmodell på att kläder ska kunna användas längre. Otaliga möjligheter finns för företag som vill etablera sig inom uthyrning och delning av kläder, liksom för företag som lagar och reparerar sådant som gått sönder, så att vi kan använda det längre. Många goda exempel finns redan. Vi vill skala upp dessa och underlätta för fler företag att gå samma väg.

Det här vill Centerpartiet:

Sätt nationella mål för textilier för insamling och återanvändning

För att öka insamlingen av textilier och tillvarata resurser och spara energi föreslås ett nationellt mål för insamling av textilier likt det som finns för insamling av matavfall. Inom 10 år bör 50 procent av insamlade textilier gå till återanvändning och 90 procent av den totalt insamlade mängden ska återanvändas eller återvinnas, när återanvändning inte är möjligt. Syftet är att öka insamlingen av textilier, effektivisera resursutnyttjande men också skapa fler arbetstillfällen i Sverige inom textilåtervinning, textilåteranvändning och innovation.

Kräv att företagen samlar in gamla kläder, med kriterier som möjliggör second hand

Centerpartiet har länge drivit att företag ska krävas samla in gamla kläder precis som förpackningar, batterier och annat som vi slänger. Vi tror att det därmed blir lättare för företagen att återanvända och återvinna gamla kläder. För PET-flaskor har ett system med pant utvecklats för att ge konsumenter incitament att lämna in flaskor, vilket fungerat mycket bra. Ett sådant system skulle även kunna utvecklas för kläder. I och med att second-hand-verksamheter inte ses som producenter behöver särskilda kriterier utvecklas som ett tillägg till producentansvar för att fortsätta gynna denna typ av verksamhet som bidrar till hållbarhet och sociala värden.

Förstärk konsumentskyddet

Genom att stärka konsumentskyddet kan vi skapa incitament för företag att producera varor som håller längre och som konsumenter kan använda längre. Ju längre en vara håller, desto bättre för miljön. Vi vill därför utöka den lagstadgade konsumenträtten för produkter så att företag ska bevisa ursprungliga fel i upp till ett år, istället för dagens sex månader. För att stödja återanvändning och vidareförsäljning av produkter som den enskilda inte längre behöver vill vi också att reklamationsrätten följer varan istället för att stanna vid den ursprungliga köparen.

Kräv redovisning av förväntad livslängd

Det har blivit allt vanligare att kläder och andra varor som vi köper har dålig kvalitet. De är många gånger inte gjorda för att hålla länge. Det gör det svårare för den som faktiskt vill använda sina plagg länge att göra det. Vi vill göra det möjligt att ställa krav på hållbarhet på olika varor, och även ställa krav på att varor förses med information om förväntad livslängd.

Underlätta för entreprenörer och innovatörer – ingångsföretag för att främja nya innovativa mindre företag

Det behöver bli enklare och billigare att starta företag, inte minst när vi är i behov av hållbara innovationer och kreativa näringar. Enligt Världsbanken lägger ett svenskt typföretag 122 timmar per år på att deklarerar och betala skatt medan motsvarande siffra är ungefär halverad i Schweiz. Företag såsom lånegarderob och klädbibliotek är ofta små verksamheter utan större omsättning men där lönsamheten blir lidande på grund av höga skatter och onödig byråkrati. Med ingångsföretag betalar man 25 procent av omsättningen i skatt när man omsätter upp till 250 000 kr per år.

NÄRODLAD
POLITIK

Centerpartiet